

of naming and often create the names of characters regarding to objects they represent.

REFERENCES

1. *Horbanevsky M.V.* Onomastics in literature [Text]: philological studies/ M.V. Horbanevsky. – Moscow: Publishing House of the Peoples' Friendship University, 1988. – 37 p.
2. *Sarnowska-Giefing, Irena.* Od onimu do gatunku tekstu : Nazewnictwo w satyrze polskiej do 1820 r. / Irena Sarnowska-Giefing ; Uniw. im.A. Mickiewicza ; [Inst. Filologii Pol.]. – Poznan : Wyd-wo nauk. UAM, 2003. – 300 s.

*Одінцова Ольга
Вінниця*

ПОНЯТТЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ЛЮДИНИ У КОГНІТИВНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Питання репрезентації дійсності, а саме проблема референції сьогодні є одним з основних завдань сучасної лінгвістики. Лінгвістична наука, що характеризується тенденцією антропологізації, серед важливих проблем висуває дослідження образної побудови мови. Проблеми ментальної репрезентації знань досліджували і продовжують розробляти такі вчені як Жабес В. Я., Селіванова О. О., Вежицька А., Петров В. В. та інші мовознавці.

У зарубіжній лінгвістиці останніх років проблема представлення мовних знань під впливом когнітивного підходу також привертає увагу дослідників. Так, Хомський Н. наголошує на вивченні саме внутрішніх структур мови. Дж. Катц пов'язує розбіжності між розумінням мови та формуванням завдань лінгвістики з необхідністю диференціації знань, якими оперують носії мови, та самих мов, про які мовці повинні мати деяку інформацію.

На основі аналізу наукової літератури та розробок у цій галузі, ми визначаємо інноваційні тенденції розуміння та побудови мовної картини світу людини, враховуючи те, що деякі з них вже знайшли своє відображення в наукових дослідженнях лінгвістів.

Мовна картина світу людини сформована за антропометричним принципом, суть якого полягає в тому, що людина є виміром усіх речей. Через це образні стереотипи як елементи мовної картини світу є взаємопов'язаними зі світом людини та її практичною діяльністю.

Мовне відображення світу можна розглядати як мовне мислення, оскільки, по-перше, відображення світу – це його осмислення, інтерпретація, по-друге, відображення має мовний характер, тобто воно здійснюється та існує у формі мови. Співвідношення між певною ділянкою світу та її мовним вираженням можна виділити як мовну ментальність. Під «світом» у визначенні мовної ментальності ми розуміємо не лише оточуючий людину світ, але й світ, який створюється людиною. Такий світ припиняє своє існування, коли зникає його творець і носій – людина, тобто це світ мовленнєвих дій людини та її станів.

Довгий час серед науковців панувала думка про те, що процеси у психіці людини мали мовний, або ж лінгвістичний характер. Але у розумінні людини ментальні процеси можуть бути опосередковані не лише мовою (вербальними формами), але й уявою і, відповідно, образами. Це пояснює тезу про те, що репрезентації можуть бути і психічними, й уявними сутностями [2: 36].

Людина здатна сприймати досвід й усі знання про навколишній світ у категоріально усвідомленому вигляді, тобто, сприймаючи якусь інформацію, вона «накидає» на неї деяку категоріальну сітку і таким чином «підводить» цю інформацію під категорію своєї власної, індивідуальної картини світу. Ще В.Гумбольдт визначив мову як особливе світобачення, що лежить в основі таких понять, як мовна картина світу, мовне відображення світу, модель світу. «Світ», модель якого окреслюється, доречно розуміти як людину та її середовище у їх взаємодії; у цьому розумінні світ – результат переробки інформації про середовище і саму людину.

Керуючись тезою про взаємозв'язок мови та мислення, розмежовуючи їх як два самостійні явища, кожне з яких має свої одиниці та існує за своїми законами формування і використання, лінгвісти Ю.Караулов, М.Комлев та інші розрізняють концептуальну і мовну моделі світу. Ряд мовознавців виділяють також ситуативну модель світу, вважаючи, що ситуації (фрейми) є семантичним інструментом, за допомогою якого людина членує реальну дійсність на фрагменти, що дозволяє їй інтерпретувати ситуативну модель з комунікативною, когнітивною метою.

Члени мовної спільноти накладають на світ «концептуальну сітку», тобто виділяють концепти реальної дійсності, які членують світ відповідно до бачення реальності і її асоціативно-предметних зв'язків.

Одна і та ж ситуація може мати декілька найменувань. З одного боку, їх вибір залежить від номінативних засобів, якими володіє певна мова, тобто закономірностей мовної картини світу; з іншого боку, мовець відзначає у своєму висловлюванні лише ті референти і їхні зв'язки, що, на його погляд, найсуттєвіші відповідно до відомостей про референтну ситуацію. Як правило, члени однієї мовної спільноти часто використовують ті самі висловлювання для опису певної референтної ситуації.

Сьогодні загальноприйнятою є думка про те, що будь-яка мова по-своєму відображає світ, має свій специфічний спосіб його концептуалізації. Мови розрізняються власне за способом виділення значень, сприйняття й усвідомлення світу. На думку В.Гумбольдта, різні мови є різним світосприйняттям. Таким чином, специфіка кожної конкретної мови обумовлена мовною свідомістю народу, який цією мовою говорить. Це своєрідне світобачення, або специфічна картина світу, яка закріплена в системі мови. Частотність вживання готових відтворених одиниць мови в їх постійній комбінаториці і постійному значенні привела до створення «мовленнєвого стандарту».

Стандартні референтні ситуації – це набір ситуацій, які описуються за допомогою суворо визначених повідомлень. Ці ситуації, увібравши етнічну своєрідність певних мов, відбиваючись у мовленнєво-мовній ментальності, стимулюють появу певного специфічного способу відображення світу в кожній конкретній мові. Мовна картина світу спричиняє належний вплив на фокусування концептів та їх оформлення мовними засобами.

Актуальність проблеми дослідження мовної інтерпретації світу не викликає сумніву, адже, надбання новітньої когнітивної парадигми визначили необхідність перегляду традиційних положень стосовно текстової семантики та текстової референції. Перша починає розглядатися як упредметнене знання, а друга – як спосіб співвіднесення дійсності з текстом, а не висловлювання, як вважалося традиційно [1: 30]. При цьому базовою структурою упредметнених у тексті знань пропонується вважати модель ситуації, яка може бути побудована як сценарій (фрейм).

ЛІТЕРАТУРА

1. *Барба Л.В.* Лінгвокогнітивні особливості текстової ситуації «злочин – відповідальність» у різних функціональних стилях сучасної англійської мови: дис. ... канд.філол.наук. – К., 1999.
2. *Логический анализ языка: Противоречивость и аномальность текста /* Отв.ред. Н.Д. Арутюнова. – М., 1990. – 230 с.
3. *Exploring language.* Edited by Gary Goshgurian. Little, Brown and Company (Canada) limited. – 1986. – 280 p.